

DIGITAL AND MEDIA DIMENSIONS OF SOCIAL, POLITICAL AND LAW DISCOURSE

Софія Шустенко

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна

РЕАКЦІЯ АКТОРІВ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН НА ПОСИЛЕННЯ ТЕНДЕНЦІЇ ДО ДЕЗІНФОРМАЦІЇ ТА ДЕСТРУКТИВНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ВПЛИВУ З БОКУ РОСІЇ НА ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ В ЄВРОПІ

Sofia Shustenko

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

THE REACTION OF ACTORS OF INTERNATIONAL RELATIONS TO GROWING TREND TOWARDS DISINFORMATION AND DESTRUCTIVE INFORMATION INFLUENCE ON POLITICAL PROCESSES IN EUROPE BY RUSSIA

The need to counteract disinformation has become key for both politicians and the public through a variety of reasons. Among them – the intervention of the Russian government and controlled subjects by it in the presidential election 2016 in the United States through the Internet platform, the dissemination of fake narratives and manipulation of public opinion, as well as similar challenges during the elections 2017 in Europe, in particular in France and Germany. The article analyzes the experience of the leading EU countries, international organizations and internet-platforms in counteracting disinformation from the Russian Federation. Their legislation and organizational and practical measures aimed at combating Russian propaganda and disinformation are considered. The problems that arise during holding practical measures for countering anti-European and anti-democratic propaganda were analyzed.

Keywords: hybrid war, manipulation, information war, disinformation, strategic communication.

Питанням впливу російської пропаганди та дезінформації на політику ЄС займалося чимало українських дослідників: В. Горбулін, О. Литвиненко, Д. Дубов, В. Петров, М. Ожеван, Т. Черненко, В. Конах, Г. Почепцов, В. Карпенко, В. Ліпкан, В. Остроухов та інші. Серед провідних західних аналітиків слід виокремити роботи Дж. Найя-молодшого, М. Галеотті, П. Померанцева, К. Пола, В. Метьюс та інші. Завдяки їх внеску було прийнято доволі багато державних рішень щодо протидії розповсюдженню російської дезінформації.

За останні роки низка держав вагомо змінили політику протидії дезінформації у мережі. Так, у Французькій Республіці у листопаді 2017 року керівництво Вищої ради з аудіовізуальних засобів заявило, що буде вести постійний перегляд програм, які транслюватиме російський телеканал «Russia Today» у Франції¹. Крім цього, Рада з аудіовізуальних засобів проводить моніторинг діяльності сайту російського агентства новин Sputnik². На початку січня 2018 року Президент

¹ *Regardez la vidéo de la conférence de presse* (Conseil supérieur de l'audiovisuel). <<http://www.csa.fr>>.

² *Le CSA promet de surveiller «constamment» la chaîne russe RT*. (BFM TV). <<http://bit.ly/2DZNk5U>>.

Франції Еммануель Макрон заявив про підготовку законопроекту, спрямованого на боротьбу з поширенням неправдивої інформації в періоди виборчих кампаній. Новий законопроект уможливить закриття за рішенням суду акаунтів в Інтернеті, видалення інформації сумнівного змісту та обмеження доступу до окремих сайтів¹.

Німеччина у жовтні ухвалила закон, який передбачає ширше регулювання «неоднозначного» контексту, окрім явної мови ненависті. Цей закон вимагає від соціальних медіаплатформ вилучення контенту з мовою ворожнечі протягом 24 годин після отримання скарги та семи днів у випадках спірного контенту. У іншому випадку на них може бути накладено штраф у розмірі до 50 мільйонів євро². Також, оперативна робоча група ЄС із стратегічних комунікацій у 2017 році отримала у Німеччині нових співробітників. Наприкінці грудня 2017 року європейське агентство викрило псевдонимину російського державного інформагентства про те, що через політику Ангели Меркель щодо біженців з країни щороку нібито виїжджає 700 тисяч німців. За офіційною статистикою лише близько 150 тисяч людей щороку емігрують з Німеччини, а їхні мотиви ніяк і ніде не фіксуються. Однак простежити витоки дуже важко. Іноді джерелом виступають німецькі ультраправі групи, але чи за ними стоїть Росія, перевірити не вдається. В німецькому медіа-просторі існує безліч конспірологічних публікацій у виданнях ультраправого спрямування, й невідомо, звідки походить їхнє фінансування³.

Чехія також вжила заходів щодо боротьби з інтернет-пропагандою Кремля. У 2017 році у Празі розпочав роботу Центр боротьби з тероризмом та гібридними загрозами. Завданням його співробітників є пошук в інтернеті поширеної Москвою дезінформації та її оперативне викриття. За даними чеської влади, більшість фейків та дезінформації, що з'являються в інтернеті, походять з російських джерел⁴.

У грудні 2014 року Палата представників Конгресу США схвалила Резолюцію «Про рішуче засудження дій Російської Федерації під керівництвом В.Путіна, яким було впроваджено політику агресії проти сусідніх країн з метою політичного та економічного домінування»⁵. В аргументаційній частині документа детально перелічуються основні аспекти агресивної політики РФ щодо України, Грузії та Молдови; міжнародні договори, які зазнали порушень внаслідок цих дій (Статут ООН, Будапештський меморандум); кроки, що підривають двосторонні відносини із США (хакерські атаки на урядові мережі, порушення Договору про ліквідацію ракет середньої та малої дальності); а також елементи встановлення шляхом фальсифікації виборів у РФ авторитарного режиму під керівництвом В.Путіна (переслідування політичних опонентів, ліквідація незалежних ЗМІ, захоплення ключових секторів економіки)⁶. В ухваленій резолюції конгресмени також закликали Президента США та Держдепартамент розробити стратегію виробництва і поширення новин та іншої інформації російською мовою у країнах зі значною часткою російськомовного населення⁷. Члени Палати представників рекомендували використовувати для поширення інформації вже існуючі платформи, такі як «Голос Америки» і «Свобода / Вільна Європа», сприяти створенню приватних компаній за участю держави для випуску відповідного контенту і залучити до реалізації цього завдання уряди країн регіону. Крім

¹ Паршикова, А. (2018). Макрон оголосив війну фейковим новинам. *DW.com*. <<http://bit.ly/2mYiHGQ>>.

² Демократичний захист від дезінформації: рекомендації Atlantic Council. *Media Sapiens Journal*. <https://ms.detector.media/trends/1411978127/demokratichnyi_zakhist_vid_dezinformatsii_rekomendatsii_atlantic_council/>.

³ Найт, Б., Бутирський, З. (2017). Боротьба з дезінформацією: ЄС посилює групу "мисливців за фейками". *DW.com*. <<https://www.dw.com/uk/боротьба-з-дезінформацією-єс-посилює-групу-мисливців-за-фейками/a-37272691>>.

⁴ Сааков, В. (2016). Чехія відкриває центр боротьби з інтернет-пропагандою Кремля. *DW.com*. <<https://www.dw.com/uk/чехія-відкриває-центр-боротьби-з-інтернет-пропагандою-кремля/a-36960280>>.

⁵ *H.Res.758 Strongly condemning the actions of the Russian Federation, under President Vladimir Putin, which has carried out a policy of aggression against neighboring countries aimed at political and economic domination* [2014] *Congress.gov*. <<https://www.congress.gov/bills/113th-congress/house-resolution/758/text>> (2014, November, 18).

⁶ Стенограма брифінгу речника МЗС України Є.Перебийноса. *МЗС України*. <<http://bit.ly/163tfcB>>.

⁷ *Strongly condemning the actions of the Russian Federation, under President Vladimir Putin, which has carried out a policy of aggression against neighboring countries aimed at political and economic domination* [2014]. *Congress.gov*. <<https://www.congress.gov/bills/113th-congress/house-resolution/758/text>>.

цього, 4 березня 2015 року було прийнято рішення про надання Наглядною радою США з міжнародного мовлення 23,2 млн. доларів на програми російською мовою^{1, 2}.

Наприкінці 2017 року Конгрес США виявив, що вплив Росії ширший, складніший й ще більш підривний, ніж уважалося через те, що у вересні 2017 року соціальна мережа Facebook повідомила, що виявила низку платних політичних рекламних оголошень з Росії, які публікувалися під час виборчої кампанії 2016 року. Це було близько 3000 постів, вартість просування яких склала 100 тисяч доларів. Пости публікувалися через 470 несправжніх сторінок і акаунтів, які порушують правила соціальної мережі. За даними Facebook, усі сторінки керувалися з одного центру на території Росії – «Агентства інтернет-досліджень». Велика частина подібних дій, можливо, досі не виявлена, оскільки її не можна пов'язати із Росією, а саме з «Агентством інтернет-досліджень». Встановлювати такий зв'язок ставатиме все складніше, оскільки багато кмітливих «підприємців» уже навчилися перетворювати дезінформацію на прибутковий бізнес³.

У жовтні 2018 року уряд США виділив 40 млн. доларів Центру глобальної взаємодії на підтримку ініціатив з протидії дезінформації та пропаганді, поширюваній зарубіжними країнами. Це фінансування підтримуватиме різноманітні зусилля з протидії російській, іранській та китайській дезінформації та пропаганді, спрямованій на зарубіжну аудиторію. Робота охоплюватиме впровадження технологій для раннього попередження про іноземну дезінформацію, аналіз зарубіжної аудиторії, найбільш вразливої до дезінформації, та розвиток партнерських відносин з впливовими місцевими соціальними медіа для виробництва контенту, спрямованого на важливу цільову аудиторію⁴.

В свою чергу у Брюсселі в протидії фейкам спираються на мережу активістів та громадських організацій на кшталт Stopfake.org, яка спеціалізується на викритті дезінформації про Україну. Ці активісти та громадські організації звертають увагу Оперативної робочої групи ЄС на інформаційні фальшивки. А співробітники East Stratcom вже розслідують і викривають неправдиву інформацію та заяви. Результати їхньої роботи заносяться до багатомовної пошукової бази даних.

Міжнародні організації постійно розробляють резолюції, документи та створюють спеціальні групи для боротьби з поширенням дезінформації.

У вересні 2015 року розпочала роботу оперативна робоча група зі стратегічних комунікацій Європейського Союзу – East StratCom Task Force.

Діяльність групи спрямована на:

- роз'яснення ключових аспектів політики Європейського Союзу, створення його позитивного іміджу та протидія дезінформації;
- ефективна комунікація та просування політики ЄС щодо Східного партнерства;
- загальний розвиток медійного простору в країнах Східного партнерства та країнах-членах ЄС, що передбачає сприяння свободі ЗМІ;
- вдосконалення механізмів, що уможливають передбачення, оцінку та реагування ЄС на дезінформацію, яка поширюється зовнішніми акторами ;
- надання інформаційної підтримки делегаціям ЄС в Азербайджані, Вірменії, Білорусі, Грузії, Молдові, Україні⁵.

¹ Testimony on Ukraine before the House Foreign Affairs Committee. *U.S. Embassy in Ukraine*.

<<https://ua.usembassy.gov/testimony-ukraine-house-foreign-affairs-committee/>>.

² Горбулін, В.П. (заг. ред.) *Світова гібридна війна: український фронт. Національний інститут стратегічних досліджень*. <<http://www.niss.gov.ua/articles/2431/>>.

³ Демократичний захист від дезінформації: рекомендації Atlantic Council. *Media Sapiens Journal*.

<https://ms.detector.media/trends/1411978127/demokratichniy_zakhist_vid_dezinformatsii_rekomendatsii_atlantic_council/>.

⁴ США виділили 40 млн доларів на боротьбу з російською та китайською пропагандою. *Цензор.нет*.

<https://ua.censor.net.ua/news/3094259/ssha_vydilyly_40 mln_dolariv_na_borotbu_z_rosiyiskoyu_ta_kytayiskoyu_propagandoyu>.

⁵ Горбулін, В.П. (заг. ред.) *Світова гібридна війна: український фронт. Національний інститут стратегічних досліджень*. <<http://www.niss.gov.ua/articles/2431/>>.

Оперативна група випускає щотижневий огляд дезінформації на сайті <https://euvsdisinfo.eu>, який створений у рамках кампанії спрямованої на поліпшення прогнозування, розгляду та реагування на прокремлівську дезінформацію¹.

Раніше ця робоча група фокусувалась на Східній Європі, намагаючись створити те, що називається "позитивним європейським нарративом" у регіоні, пояснюючи політику, аналізуючи дезінформаційні тренди і розвінчуючи міфи.

У 2017 році кілька країн Європейського союзу та Північноатлантичного альянсу підписали угоду про створення у фінському місті Гельсінкі центру з боротьби з кібератаками, пропагандою і дезінформацією.

Зараз в діяльності центру бере участь 12 країн: Велика Британія, США, Франція, Естонія, Латвія, Литва, Норвегія, Польща, Фінляндія, Іспанія, Німеччина, Швеція. НАТО і Євросоюз почали приділяти підвищену увагу гібридним загрозам з 2014 року, після початку гібридної війни Росії в Україні. Діяльність Центру спрямовано на проведення досліджень, аналіз гібридних загроз та методів боротьби з ними, проведення консультацій на стратегічному рівні між учасниками ЄС та НАТО, залучення до діалогу урядових та неурядових експертів.

Міністр закордонних справ Фінляндії Тімо Соїні зауважив, що створення центру стало поштовхом для співпраці між НАТО та ЄС у сфері інформаційної безпеки².

Стосовно законодавства щодо протидії гібридним загрозам, то на початку квітня 2016 року Єврокомісія ухвалила «Спільні принципи протидії гібридним загрозам — відповідь Європейського Союзу». У документі наголошується на необхідності вироблення державами членами узгоджених механізмів реалізації стратегічних комунікацій для протидії дезінформації та публічного викриття гібридних загроз. У документі зазначається, що діяльність у сфері стратегічних комунікацій передбачає тісну взаємодію з НАТО, а також, що співпраця ЄС та НАТО дозволить обом організаціям більш ефективно реагувати на гібридні загрози. У документі стверджується, що провокатори можуть систематично поширювати дезінформацію, у тому числі в межах цілеспрямованих кампаній у соціальних мережах, прагнучи радикалізації окремих індивідів та дестабілізації суспільства³.

У січні 2018 року Європейська комісія створила Експертну групу високого рівня для консультацій з питань боротьби проти підроблених новин і дезінформації в Інтернеті. До складу експертної групи увійшло 39 експертів, серед яких представники неурядових організацій, медіа компаній та великих Інтернет-компаній – таких як Facebook, Google і Twitter. Експертна група повинна оцінювати зусилля урядів, інтернет-платформ та ЗМІ в цьому питанні та скласти набір перевірених практик. Включивши технічні компанії в число членів, ця група зможе послужити містком між органами ЄС та приватним сектором.

У березні 2018 року експертна група Єврокомісії опублікувала рекомендації та принципи для компаній-соцмереж, які мають визначати й видаляти контент із мовою ворожнечі та насильством. Для посилення боротьби з дезінформацією Експертна група пропонує діяти в таких п'яти основних напрямках:

- підвищення прозорості в Інтернеті;
- посилення інформаційної грамотності;
- розробка інформаційних технологій для розширення можливостей користувачів і журналістів;
- забезпечення плюралізму у медіа середовищі;
- проведення постійних досліджень щодо впливу дезінформації на громадян і ефективності засобів протидії.

Експертна група зазначає, що онлайн-медіа та інформаційні платформи повинні вказувати своїх власників аби користувачі могли чітко ідентифікувати, хто стоїть за певним типом інформації.

¹ Мінгареллі, Х. (2018). Кампанія з дезінформації України мала свої наслідки для країни. *zn.ua*. <https://dt.ua/POLITICS/uyavlennya-pro-ukrayinu-v-yevropi-ne-maye-nichogo-spilnogo-z-realnistyu-mingarelli-266219_.html>.

² У Фінляндії починає роботу Міжнародний центр з боротьби з кібератаками та дезінформацією. *РБК Україна*. <<https://www.rbc.ua/ukr/news/finlyandii-nachinaet-rabotu-mezhdunarodnyy-1491930004.html>>.

³ Joint Framework on countering hybrid threats a European Union response. *European commission*. <<http://bit.ly/2t0ywSh>>.

Прозорість з точки зору політичної та іншої реклами слід заохочувати як першочерговий крок. Окрім того важливо, щоб реклама не фінансувала дезінформацію. Підхід «follow-the-money» має зміцнюватися завдяки співпраці з рекламною індустрією. Це стане можливим, якщо рекламні компанії співпрацюватимуть лише з ресурсами, які поширюють правдиву інформацію та уникатимуть сайтів, що поширюють фейки.

Поточна робота, яку проводять проекти Trust Project і Schema.org зі створення індикаторів для визначення надійності джерел і платформ може забезпечити корисні орієнтири для подальшого пошуку відповідних показників щодо підвищення прозорості онлайн ЗМІ і забезпечення журналістських стандартів. Надійні засоби масової інформації повинні об'єднати свої зусилля. Такі показники мають допомагати користувачам оцінювати якість контенту і дати їм можливість перевірити джерело, його власника та дотримання етичних і журналістських стандартів. Такі індикатори повинні відображатися поруч з журналістським матеріалом на сайті ЗМІ. Пошукові системи мають інтегрувати ці показники до своїх рейтингових алгоритмів пошуку.

Експертна група визначає інформаційну грамотність як початкову точку для розвитку критичного мислення серед громадян, що в подальшому може мати вплив як на онлайн середовище, так і на поведінку людей поза мережею. Розвиток інформаційної грамотності зумовить розвиток фундаментальних прав людини, на кшталт права на свободу слова, а також забезпечить активну і відповідальну участь людей у громадському житті. У короткостроковій перспективі підвищення інформаційної грамотності розширить спроможність користувачів відрізнити фейки від якісних матеріалів. Масове підвищення інформаційної грамотності серед користувачів призведе до більшої соціальної стійкості відносно дезінформації.

Європейська комісія заохочує та підтримує ініціативи, що сприяють розвитку інформаційної грамотності задля вирішення конкретних потреб субрегіону (наприклад, країн Балтії та Східної Європи) і концентрується на міждисциплінарній роботі організацій громадянського суспільства та ЗМІ.

Також Експертна група підкреслює важливість регулярних звітів стосовно інформаційної грамотності від держав-членів ЄС і всіх зацікавлених сторін для сприяння оцінки, обміну досвідом та моніторингу зусиль по боротьбі з дезінформацією.

На національному рівні існує проблема протистояння державного регулювання і свободи преси. Експертна група зазначає, що рішення, які дають державним регуляторам право надавати або обмежувати доступ до певних джерел новин є значним ризиком для свободи слова, і, відповідно, їх не слід заохочувати. Також Експертна група наголошує, що державний контроль не є належним рішенням для боротьби з дезінформацією, а незалежність ЗМІ – це обов'язковий критерій для розвитку демократичного суспільства¹.

З березня 2019 року Єврокомісія запропонувала збільшити витрати на боротьбу з фейковими новинами в Інтернеті, створивши систему швидкого сповіщення, щоб якнайшвидше попереджати уряди та спонукати технологічні компанії до боротьби з дезінформацією.

Віце-президент Єврокомісії з єдиного цифрового ринку Андрус Ансіп зауважив, що існують міцні докази, які вказують на те, що Росія є основним джерелом дезінформації у Європі. Дезінформація є частиною російської військової доктрини та частиною стратегії з розколу та ослаблення Заходу.

Європейська комісія буде прохати соціальні медіа-платформи, зокрема Facebook, Twitter і Google, надавати щомісячні звіти про кампанії з дезінформації, які проводить Росія, напередодні виборів до Європарламенту в травні наступного року. У Брюсселі хочуть, щоб технологічні гіганти погодились активізувати зусилля, спрямовані на видалення неправдивого чи незаконного контенту, такого як розпалювання ненависті, екстремізм та онлайн-продаж контрафактної продукції².

У березні 2018 року Євразійський центр Атлантичної ради поширив рекомендації з питань захисту демократичних суспільств від дезінформації. Документ створено за підсумками обговорення понад 100 експертів із десятків країн світу – вчених, журналістів, урядовців, активістів, аналітиків та

¹ Рожкова, Г. (2018). Інструменти ЄС у боротьбі з дезінформацією. *Stopfake.org*.

<<https://www.stopfake.org/uk/instrumenty-yes-u-borotbi-z-dezinformatsiyeyu/>>.

² У ЄС представили план протидії російській дезінформації (2018). *Європейська правда*.

<<https://www.eurointegration.com.ua/news/2018/12/5/7090280/>>.

представників Facebook і Twitter. MediaSapiens публікує його основні тези, зокрема щодо рішень для урядів, IT-компаній, а також потребу створення Коаліції протидії дезінформації¹.

Європейський парламент в свою чергу прийняв Резолюцію «Стратегічні комунікації Європейського Союзу як протидія пропаганді третіх сторін»^{2,3}. Прийнятий документ ґрунтується на нормативних актах Європейського Союзу, прийнятих раніше, зокрема на Плані дій щодо стратегічних комунікацій⁴. Резолюція складається із чотирьох розділів, а саме:

- стратегічні комунікації ЄС у контексті протидії пропаганді;
- викриття російської дезінформації та пропаганди;
- боротьба з інформаційними війнами ДАЕШ, дезінформацією та радикалізацією;
- стратегія ЄС з протидії пропаганді⁵.

Ключовими пунктами Резолюції «Стратегічні комунікації Європейського Союзу як протидія пропаганді третіх сторін» являються такі положення:

- стратегічні комунікації та інформаційна війна є не тільки зовнішнім аспектом ЄС, але й внутрішнім.

- дезінформація та пропаганда є складовими частинами гібридної війни.
- позитивні меседжі ЄС мають бути наступальними, а не захисними.

Також, у Резолюції викладаються аспекти інформаційного впливу Росії. Зокрема щодо роботи окремих фондів та органів, телеканалів, мультимедійних сервісів. Розглядаються проблеми інформаційної війни з ДАЕШ та протидії дезінформації й радикалізації.

Європарламент закликає інституції ЄС проводити моніторинг джерел фінансування антиєвропейської пропаганди, збільшити видатки на підтримку свободи ЗМІ у країнах-сусідах ЄС. Також, Європарламент підкреслює, що розпалювання ненависті, насильства або війни не може позиціонуватися як свобода вираження думок та наголошує на існуванні різниці між пропагандою та критикою. Однак не розкриває ці поняття і не встановлює межі між ними⁶.

У квітні 2018 року ПАРЕ ухвалила другу поспіль резолюцію про боротьбу з інформаційними атаками. Асамблея послалася на дії Росії проти України та історію з ДАЕШ та закликала протидіяти всім проявам гібридної війни, в тому числі ліквідувати юридичні прогалини та координувати зусилля у протидії цьому новому явищу. Асамблея відзначила, що держави все частіше стикаються з явищем «гібридної війни», що створює новий тип загрози на основі поєднання військових та невійськових засобів, таких як кібератаки, кампанії масової дезінформації, в тому числі фальшиві новини, зокрема в соціальних мережах, порушення комунікацій та інших мереж. Асамблея висловила стурбованість з приводу численних випадків масових кампаній з дезінформації, спрямованих на підризу безпеки, громадського порядку та мирних демократичних процесів. У Парламентській Асамблеї Ради Європи підтримали протидію російській пропаганді на рівні Євросоюзу та рекомендували країнам-членам Ради Європи заснувати органи для відстежування дезінформації та фейків⁷.

¹ Демократичний захист від дезінформації: рекомендації (2019). Atlantic Council. *Media Sapiens Journal*. <https://ms.detector.media/trends/1411978127/demokratichniy_zakhist_vid_dezinformatsii_rekomendatsii_atlantic_council/>.

² European Parliament resolution of 23 November 2016 on EU strategic communication to counteract propaganda against it by third parties. *European Parliament*. <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2016-0441+0+DOC+XML+V0//EN>>.

³ Горбулін, В.П. (заг. ред.) *Світова гібридна війна: український фронт. Національний інститут стратегічних досліджень*. <<http://www.niss.gov.ua/articles/2431/>>.

⁴ Action Plan on Strategic Communication. *Eastern Partnership Civil Society Forum*. <<http://archive.eap-csf.eu/assets/files/Action%20Plan.pdf>>.

⁵ *European Parliament resolution of 23 November 2016 on EU strategic communication to counteract propaganda against it by third parties. European Parliament*. <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2016-0441+0+DOC+XML+V0//EN>>.

⁶ Золотухін, Д. (2016). Протидія інформаційній агресії Росії на рівні законодавчих актів: Резолюція Європарламенту. *Detector media*. <<http://bit.ly/2mVqxzW>>.

⁷ ПАРЕ ухвалила другу поспіль резолюцію про боротьбу з інформаційними атаками. *Detector media*. <<https://detector.media/infospace/article/137017/2018-04-27-pare-ukhvalila-drugu-pospil-rezolyutsiyu-pro-borotbu-z-informatsiinimi-atakami/>>.

Не обійшлося без реакції соціальних мереж. Facebook впровадить інструменти для боротьби з неправдивими новинами. Facebook співпрацюватиме з організаціями, які займаються перевіркою фактів, – Snopes, ABC News та Associated Press. У листопаді 2018 року компанії Google та Facebook оголосили про запровадження заходів боротьби з фейковими новинами в інтернеті. Американські інтернет-гіганти вирішили змінити свою політику після висунутих на їхню адресу звинувачень у тому, що потік фальшивих новин у Google, Facebook та Twitter став одним із факторів, який призвів до перемоги республіканця Дональда Трампа на президентських виборах у Сполучених Штатах¹.

29 січня Єврокомісія оприлюднила перший звіт щодо протидії пропаганді – мова йде і про успіхи, яких досягли в усуненні політичної дезінформації такі інтернет-платформи як Facebook, Google чи Twitter.

У цьому звіті єврокомісар із цифрової економіки Марія Габріель застерігає, що багато ініціатив задіяні лише в деяких державах-членах. Але ж дезінформація не знає кордонів, тож потрібен загальноєвропейський підхід, усі держави ЄС повинні працювати в цій сфері, а також, наголосила на тому, що «поле дій» у сфері прозорості в інтернеті стосується тільки політичної реклами. Воно не покриває рекламу, яка переслідує приховано політичні цілі. Слід розширити це поле дій.

З огляду на підозри щодо втручання Росії у виборчі процеси, зокрема в США, кібератаки й кампанії дезінформації, фінансовані як державами так і приватними установами, ЄС із наближенням виборів до Європарламенту намагається підготуватися до можливих подібних впливів та сценаріїв якомога краще.

Особливо євроінституції побоюються, що вибори до Європарламенту наприкінці травня цього року можуть бути підірвані втручаннями ззовні. З огляду на це Єврокомісія та Європарламент намагаються примусити Facebook, Twitter, Google та інші компанії вжити заходів для боротьби з хакерами, троями й, зокрема, підтримуваними на державному рівні в Росії дезінформаційними кампаніями.

Уряди, міжнародні організації, громадські та приватні компанії запропонували чимало ідей, як боротися із дезінформацією. Проте, важливо розуміти, що проблема ширша за дії Росії чи іншої сили. Демократичною відповіддю на це повинні займатися усі групи суспільства, а країни працювати разом, щоб переймати позитивний досвід та вчитися на помилках одне одного, адже демократія вимагає єдиного розуміння зовнішньої реальності, а фейкові новини приводять до розбіжності у сприйнятті цієї реальності.

Державна політика країн, законодавство і технічні рішення можуть виявити і обмежити потенційну шкоду ворожої дезінформації. Проте одного чіткого способу для цього немає, адже технології постійно розвиваються, внаслідок чого вдосконалюється й техніка зловмисників. Підрозділи громадської дипломатії в європейських та американських посольствах повинні активізувати зусилля, спрямовані на боротьбу з фейками, як шляхом їх викриття, так і шляхом запровадження «потоків правди» у соціальних мережах та підтримуючи незалежні місцеві громадські організації, залучені до зусиль такого роду (наприклад, StopFake в Україні).

Попри те, що наразі в Україні вже розробляється законопроект про протидію фейкам, було б доцільним для уряду спільно з незалежними експертами, рекламною та медійною галуззю також розробити комплексний план дій для боротьби з дезінформацією. Запровадження комплексних дій набуває ваги не лише через поширення неправдивої інформації з боку РФ, але й з огляду на майбутні вибори, що зазвичай активізують розповсюдження дезінформації в соціальних мережах і на різних Інтернет-платформах.

References:

1. Regardez la video de la conference de presse [Watch the video of the press conference]. *Conseil superieur de l'audiovisuel*. <<http://www.csa.fr>> [in French].
2. Le CSA promet de surveiller «constamment» la chaine russe RT [The CSA promises to monitor "constantly" the Russian channel RT]. *BFM TV*. <<http://bit.ly/2DZnK5U>> [in French].
3. Parshikova, A. (2018). Makron ogolosiv vijnu fejkovim novinam [Macron declared war on fake news]. *DW.com*. <<http://bit.ly/2mYiHGQ>>. [in Ukrainian].

¹ Дубенський, В. (2016). Facebook впровадить інструменти для боротьби з неправдивими новинами. *dw.com*. <<https://www.dw.com/uk/facebook-впровадить-інструменти-для-боротьби-з-неправдивими-новинами/a-36788421>>.

4. Demokratichnij zahist vid dezinformaciyi: rekomendaciyi Atlantic Council [Democratic defamation: Atlantic Council recommendations]. *Media Sapiens Journal*. <https://ms.detector.media/trends/1411978127/demokratichnij_zakhist_vid_dezinformatsii_rekomendatsii_atlantic_council/>. [in Ukrainian].
5. Najt, B., Butirskij, Z. (2017). Borotba z dezinformaciyeyu: YeS posilyuye grupu "mislivciv za fejkami" [Fighting Disinformation: EU Enhances Fake Hacking Group]. *DW.com*. <<https://www.dw.com/uk/borotba-z-dezinformaciyeyu-yes-posilyuye-grupu-mislivciv-za-fejkami/a-37272691>>. [in Ukrainian].
6. Saakov, V. (2016). Chehiya vidkrivaye centr borotbi z internet-propagandoyu Kremlya [The Czech Republic opens a center for combating internet propaganda in the Kremlin]. *DW.com*. <<https://www.dw.com/uk/chehiya-vidkrivaye-centr-borotbi-z-internet-propagandoyu-kremlya/a-36960280>>. [in Ukrainian].
7. *H.Res.758 Strongly condemning the actions of the Russian Federation, under President Vladimir Putin, which has carried out a policy of aggression against neighboring countries aimed at political and economic domination* [2014]. *Congress.gov*. <<https://www.congress.gov/bill/113th-congress/house-resolution/758/text>>. [in English].
8. Stenograma brifingu rechnika MZS Ukrayini Ye.Perebijnosa [Transcript of the briefing by the spokesman of the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine E.Perebinis]. *MZS Ukrayini*. <<http://bit.ly/163tfcB>>. [in Ukrainian].
9. *Strongly condemning the actions of the Russian Federation, under President Vladimir Putin, which has carried out a policy of aggression against neighboring countries aimed at political and economic domination* [2014]. *Congress.gov*. <<https://www.congress.gov/bill/113th-congress/house-resolution/758/text>>. [in English].
10. Testimony on Ukraine before the House Foreign Affairs Committee. *U.S. Embassy in Ukraine*. <<https://ua.usembassy.gov/testimony-ukraine-house-foreign-affairs-committee/>>. [in English].
11. Gorbulin, V.P. (ed.). Svitova gibridna vijna: ukrajinskij front. *Nacionalnij institut strategichnih doslidzen*. <<http://www.niss.gov.ua/articles/2431/>> [in Ukrainian].
12. Demokratichnij zahist vid dezinformaciyi: rekomendaciyi Atlantic Council [Democratic defamation: Atlantic Council recommendations]. *Media Sapiens Journal*. <https://ms.detector.media/trends/1411978127/demokratichnij_zakhist_vid_dezinformatsii_rekomendatsii_atlantic_council/>. [in Ukrainian].
13. SShA vidilili 40 mln dolariv na borotbu z rosijskoyu ta kitajskoyu propagandoyu [The United States has allocated \$ 40 million to fight Russian and Chinese propaganda]. *Cenzor.net*. <https://ua.censor.net.ua/news/3094259/ssha_vydilyly_40_mln_dolariv_na_borotbu_z_rosiyiskoyu_ta_kytayiskoyu_propagandoyu>. [in Ukrainian].
14. Mingarelli, H. (2018). Kampaniya z dezinformaciyi Ukrayini mala svoji naslidki dlya krayini [The disinformation campaign in Ukraine has had its consequences for the country]. *zn.ua*. <https://dt.ua/POLITICS/uyavlennya-pro-ukrayinu-v-yevropi-ne-maye-nichogo-spilnogo-z-realnistyu-mingarelli-266219_.html>. [in Ukrainian].
15. U Finlyandiyi pochynaye robotu Mizhnarodnij centr z borotbi z kiberatakami ta dezinformaciyeyu [In Finland, the International Center for the Fight against Cybercrime and Disinformation is starting to work]. *RBK Ukrayina*. <<https://www.rbc.ua/ukr/news/finlyandii-nachinaet-rabotu-mezhdunarodnyy-1491930004.html>>. [in Ukrainian].
16. *Joint Framework on countering hybrid threats a European Union response*. *European commission*. <<http://bit.ly/2t0ywSh>>. [in English].
17. Rozhkova, G. (2018). Instrumenti YeS u borotbi z dezinformaciyeyu [EU fight instruments against misinformation]. *Stopfake.org*. <<https://www.stopfake.org/uk/instrumenty-yes-u-borotbi-z-dezinformatsiyeyu/>>. [in Ukrainian].
18. U YeS predstavili plan protidiyi rosijskij dezinformaciyi [EU has presented a plan to counter Russian disinformation]. *Yevropejska pravda*. <<https://www.eurointegration.com.ua/news/2018/12/5/7090280/>>. [in Ukrainian].
19. Demokratichnij zahist vid dezinformaciyi: rekomendaciyi Atlantic Council [Democratic defamation: Atlantic Council recommendations]. *Media Sapiens Journal*. <https://ms.detector.media/trends/1411978127/demokratichnij_zakhist_vid_dezinformatsii_rekomendatsii_atlantic_council/>. [in Ukrainian].
20. *European Parliament resolution of 23 November 2016 on EU strategic communication to counteract propaganda against it by third parties*. European Parliament. <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2016-0441+0+DOC+XML+V0//EN>>. [in English].
21. Action Plan on Strategic Communication. *Eastern Partnership Civil Society Forum*. <<http://archive.eap-csf.eu/assets/files/Action%20Plan.pdf>>. [in English].
22. Zolotuhin, D. (2016). Protidiya informacijnij agresiyi Rosiyi na rivni zakonodavchih aktiv: Rezolyuciya Yevroparlamentu [Opposition to Russia's information aggression at the level of legislative acts: Resolution of the European Parliament]. *Detector media*. <<http://bit.ly/2mVqxzW>>. [in Ukrainian].
23. PARYe uhvalila drugu pospil rezolyuciyu pro borotbu z informacijnimi atakami [PACE has adopted a second consecutive resolution on the fight against information attacks]. *Detector media*. <<https://detector.media/infospace/article/137017/2018-04-27-pare-ukhvalila-drugu-pospil-rezolyuciyu-pro-borotbu-z-informatsiinimi-atakami/>>. [in Ukrainian].
24. Dubenskij, V. (2016). Facebook vprovadit instrumenti dlya borotbi z nepravdivimi novinami [Facebook introduces tools to fight fake news]. *dw.com*. <<https://www.dw.com/uk/facebook-vprovadit-instrumenti-dlya-borotbi-z-nepravdivimi-novinami/a-36788421>>. [in Ukrainian].